

Elżbieta Matyaszevska – historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych, absolwentka historii sztuki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Była pracownikiem Instytutu Leksykografii KUL – redaktorka i autorka haseł z zakresu sztuki religijnej, zamieszczonych w *Encyklopedii Katolickiej*. Przez lata współpracowała z redakcjami lubelskich i warszawskich periodyków, publikując relacje z wystaw sztuki dawnej i współczesnej, a także cykliczne teksty z zakresu historii ubioru, mody i rzemiosła artystycznego. W ramach prac związanych z gromadzeniem informacji o stratach kultury polskiej, prowadzonych przez Wydział do spraw Strat Wojennych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przygotowała kilkadziesiąt kart obiektów rzeźbiarskich z XIX i XX wieku utraconych podczas II wojny światowej. Obecnie współpracuje z Instytutem Sztuki PAN w Warszawie, a także Redakcją Polskiego Słownika Biograficznego, pisząc biografie polskich artystów, przewidziane do kolejnych tomów obu słowników. Utrzymuje stały kontakt jako wykładowca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Lublinie, Tomaszowie Lubelskim oraz Świdniku, a także z Filharmonią Lubelską, przygotowując tam, w ramach Akademii Muzyki i Plastyki, prezentacje z zakresu sztuk plastycznych, wpisujące się w określone tematy muzyczne (oferta jest skierowana do szkół ponadpodstawowych Lublina i regionu). Od paru lat związana jest z Domem Kul-

fol. Paweł Matyaszevski

tury LSM w Lublinie, gdzie w ramach tematów przewodnich „Niespiesznie po Lublinie”, „Czy artysta może być kobietą”, „Galeria arcydzieł”, prowadzi cykliczne wykłady z historii sztuki, popularyzujące wiedzę o znanych i mniej znanych artystach oraz artystkach, a także wybranych arcydziełach sztuki europejskiej.

Jest autorką książki „Wierzę w cuda nie od dziś”. *Religia w życiu i twórczości Jana Matejki* (Lublin 2007), współautorką albumowego opracowania *Matejko. Obrazy olejne. Katalog* (Warszawa 1993), autorskich rozdziałów w kilku publikacjach zbiorowych dotyczących ikonograficznej obecności zwierząt w dziełach sztuki, referatów posejsyjnych podejmujących problematykę sztuki religijnej oraz kilkudziesięciu publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu ikonografii chrześcijańskiej i malarstwa polskiego. Jest członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

CZwartKI ZE SZtUKĄ
Spotkanie z historykiem sztuki
dr Elżbietą Matyaszevską
Biblia w obrazach
**Dziewiętnastowieczne starania
o nowe oblicze sztuki religijnej**

Po wakacyjnej przerwie wracamy także do drugiego cyklu, zatytułowanego „Biblia w obrazach”, prezentowanego w Domu Kultury LSM w ramach „Czwartków ze sztuką”. W tym roku będzie on obejmował zagadnienia związane ze sztukami pięknymi, inspirowanymi tekstami zawartymi w Nowym Testamencie, a także w księgach apokryficznych oraz ewangeliach, które nie weszły do kanonu biblijnego. Przedmiotem naszego zainteresowania będą różnorodne wytwory sztuk plastycznych, przechowywane w muzeach, bądź znajdujące się wciąż we wnętrzach sakralnych jako przedmioty powszechnego kultu.

Jako wstęp do owych rozważań można potraktować szeroko zakrojoną dyskusję o kondycji sztuki religijnej drugiej połowy XIX wieku, prowadzoną na łamach polskiej prasy katolickiej oraz podczas organizowanych wtedy wieców katolickich. Te działania miały być wyrazem walki o nowe oblicze sztuki religijnej, a także swoistym antidotum na zbytne zeświecczenie ówczesnej Europy, w tym także Polski.

Druga połowa wieku XIX w Polsce była okresem powszechnie panującego w malarstwie historyzmu i realizmu. Tematy religijne podejmowano wówczas o wiele rzadziej, a jeśli już, to w kostiumie historycznym lub, szczególnie pod koniec wieku, w wersji naturalistyczno-narodowej. Zresztą nie tylko u nas sztuka religijna przeżywała wówczas poważny kryzys, o czym świadczyły chociażby ówczesne wystawy malarstwa, gdzie obrazów ilustrujących czy komentujących podstawowe zagadnienia ze sfery wiary było raczej niewiele. Zauważał to Stanisław Tomkiewicz, pisząc w roku 1888, w relacji z międzynarodowej wystawy sztuki w Monachium, co następuje: „Przykre uczucie ogarnia wierzącego chrześcijanina, gdy zwiedza wystawy tegoczesne: dzieł sztuki religijnej spotyka na nich dziwnie mało, jeżeli je w ogóle spotyka; a te *rari nantes in gurgite vasto* są zwykle tyloma tylko dowodami więcej, że duch religijności upadł wśród świąta artystów, a więc i wśród społeczeństwa inteligentnego, którego oni są częścią. Przedmioty religijne, które przez tyle wieków były głównym dla nich źródłem natchnienia, od pewnego czasu niem być przestały.[...]”.

Nawet jeśli na owych wystawach pojawiały się dzieła sztuki podejmujące tak istotny dla społeczności katolickiej temat, to zbyt często raziły one dosadnym realizmem oraz cielesną obfitością. Według ówczesnych krytyków sztuki to właśnie „[...] duch absolutnego historycznego realizmu wyklucza je na zawsze ze sfery chrześcijańskiego kościelnego kultu. Jakież biskup, jakież kapłan katolicki pozwoli kiedy na to, aby Chrystus panujący na jego ołtarzu był nie Synem Bożym, ukrzyżowanym Odkupicielem, Alfa i Omegą boskiego porządku wszechstworzenia, ale po prostu jakimś tylko [...] Sokratesem, o tyle pono wyższym od nich, że późniejszym, a zatem wedle teorii ciągłego postępu przedstawiającym czystsza prawdę? Któryż biskup, lub kapłan ludu katolickiego, da miejsce w swej świątyni Madonnie, nie tej, która jest królową aniołów, męczenników i dziewic, ale tej, która urokiem spojrzenia, wdziękiem i obfitością cielesnej formy, niby jakaś Afrodyta, potrafi tylko wzniecać i poruszać ziemskie uczucia?”.

Te i inne pytania dały istotny bodziec do rozpoczęcia szeroko zakrojonej dyskusji o tym, jakie obrazy zasługują na miano sakralnych, a które tylko z pozoru takimi są. Rozważania na ten temat toczyły się głównie na łamach prasy katolickiej, angażując jednak nie tylko osoby duchowne, ale też znanych ówczesnie krytyków sztuki. Nasilenie się tej dyskusji przypadło na sam początek lat osiemdziesiątych, a trwało długo jeszcze po śmierci Jana Matejki, który przez lata nadawał ton polskiemu malarstwu.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

CZWARTKI ZE SZTUKĄ
Spotkanie z historykiem sztuki
dr Elżbietą Matyaszewską
Biblia w obrazach
**Dziewiętnastowieczne starania
o nowe oblicze sztuki religijnej**

Spotkanie odbędzie się
w czwartek 18 października 2018 r. o godz. 17.00
w sali widowiskowej Domu Kultury LSM
w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29
www.domkulturylsm.pl
Wstęp wolny